

యోజన

సంపుటి : 49

సంచిక : 02

అభివృద్ధి మాసపత్రిక

డిసెంబర్, 2019

₹22

పట్టణీకరణ

విశిష్ట వ్యాసం

భారత దేశంలో మురికివాడలు - వాస్తవాలు అపోహలు
అనిరుద్ కృష్ణ

ప్రత్యేక వ్యాసం

అమృత్ పథకం ద్వారా మౌలిక సౌకర్యాలు
దుర్గాశంకర్ మిశ్రా

వలస సౌలభ్య పట్టణ ప్రణాళిక
అమిత బిడే

వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం, 2019
శీతల్ కపూర్

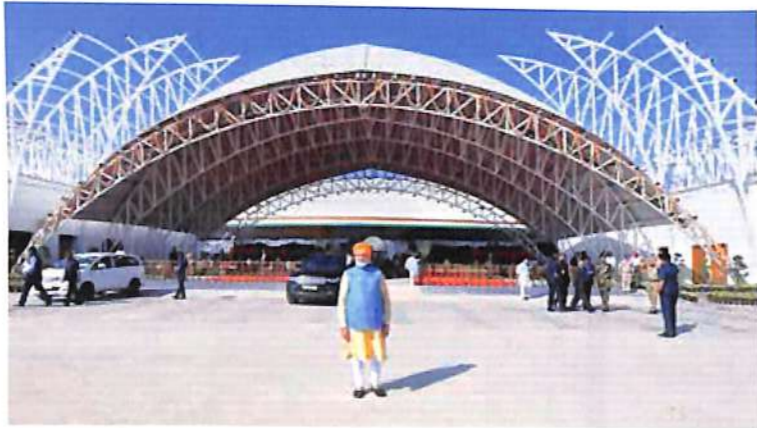
పట్టణీకరణ, అసంఘటిత రంగం
అరుష్ మిత్ర

పట్టణ గృహ నిర్మాణం - సాంఘిక సంస్థల భాగస్వామ్యం
జీడిగుంట నాగేశ్వర రావు

కర్నాటక పూర్ సాహిబ్ కాలడార్ వద్ద మొదటి విడత యాత్రికులకు వీడ్కోలు చెప్పిన ప్రధాని

ప్రధాన మంత్రి కర్నాటక పూర్ సాహిబ్ కారిడార్ కు చెందిన భారత పంజాబ్ లోని గురుదాస్ పూర్ లో గల ప్రారంభ వేదిక వద్ద ఒక సమీకృత చెక్ పోస్ట్ ను ప్రారంభించి, మొదటి విడత యాత్రికుల బస్ కు నవంబర్ 09 న వీడ్కోలు పలికారు. ఈ సందర్భంగా గురు నానక్ దేవ్ జీవితంపై ఏర్పాటు చేసిన డిజిటల్ ప్రదర్శనను తిలకించి, ప్రయాణీకుల సౌకర్యాలను కూడా పరిశీలించారు.

సమీకృత చెక్ పోస్ట్, కర్నాటక పూర్ కారిడార్

మనదేశం నుండి పాకిస్తాన్ లో గల కర్నాటక పూర్ పుణ్యక్షేత్రాన్ని దర్శించుకొనే భారతీయ భక్తుల సౌకర్యం కోసం ఈ కారిడార్ ఏర్పాటైందన్న విషయం తెలిసిందే! గత అక్టోబర్ 24 న ఈ మేరకు మనదేశం పాకిస్తాన్ తో ఒక ఒప్పందం చేసుకుంది. దీని ప్రకారం సరిహద్దు సమీపాన డేరా బాబా నానక్ వద్ద మనదేశంలోని ఈ కారిడార్ ప్రారంభ ద్వారం ఏర్పాటైంది. నవంబర్ 22 న గురు నానక్ దేవ్ గారి 550వ జయంతి సందర్భంగా మనదేశంలోని భక్తులకు పాకిస్తాన్ లోని ఆయన జన్మస్థలాన్ని దర్శించే సౌకర్యాన్ని కల్పించాలని గత సంవత్సరం కేంద్ర కాబినెట్ నిర్ణయించింది. ఈ సౌకర్యం ఈ సంవత్సరమంతా కొనసాగుతుంది.

ఈ ఒప్పందంలోని ముఖ్యాంశాలు :

- ❖ మొత్తం 4.2 కిలోమీటర్ల పొడవైన ఈ కారిడార్ గురుదాస్ పూర్ జిల్లాలోని అమృతసర్-గురుదాస్ పూర్ రోడ్ లో గల డేరా బాబా నానక్ నుండి నాలుగులైన్ల రహదారిగా రూ. 120 కోట్ల వ్యయంతో నిర్మించారు.
- ❖ పూర్తి స్వదేశీ పరిజ్ఞానంతో నిర్మించిన మన టెర్రిటోరియల్ మొత్తం 15 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో ఒక విమానాశ్రయం మోడల్ లో పూర్తి ఎయిర్ కండిషన్ తో 50 ఇమ్మిగ్రేషన్ కౌంటర్లతో ఏర్పాటు చేశారు. ఇక్కడి నుండి రోజుకు 5000ల మంది యాత్రికులు పయనమవుతారు.
- ❖ ప్రజలకు/యాత్రికులకు అవసరమైన అన్నీ సౌకర్యాలతో ఈ కారిడార్ ను పూర్తి భద్రత సౌకర్యాలతో ఏర్పాటు చేశారు. మన దేశం నుండి ఏ మతానికి చెందిన వారైనా ఈ యాత్రలో పాల్గొనవచ్చు. ఈ యాత్రకు వీసా మినహాయింపుని రెండు దేశాలూ అనుమతించాయి. కేవలం పాస్ పోర్ట్ ఉంటే చాలు. మన భారతీయ యాత్రికులకు మాత్రం పాస్ పోర్ట్ తో పాటు ఒక గుర్తింపు కార్డ్ ఏదైనా ఉండాలి. prakashpurb550.mha.gov.in సైట్ లో యాత్రికులు రిజిస్ట్రేషన్ చేసుకోవచ్చు.

ఆనోభద్రా క్రతవోయస్సు విశ్వతః
(ఉత్తమ భావాలు అన్నివైపుల నుండి రావాలి)

1973 నుండి

ఈ సంచికలో...

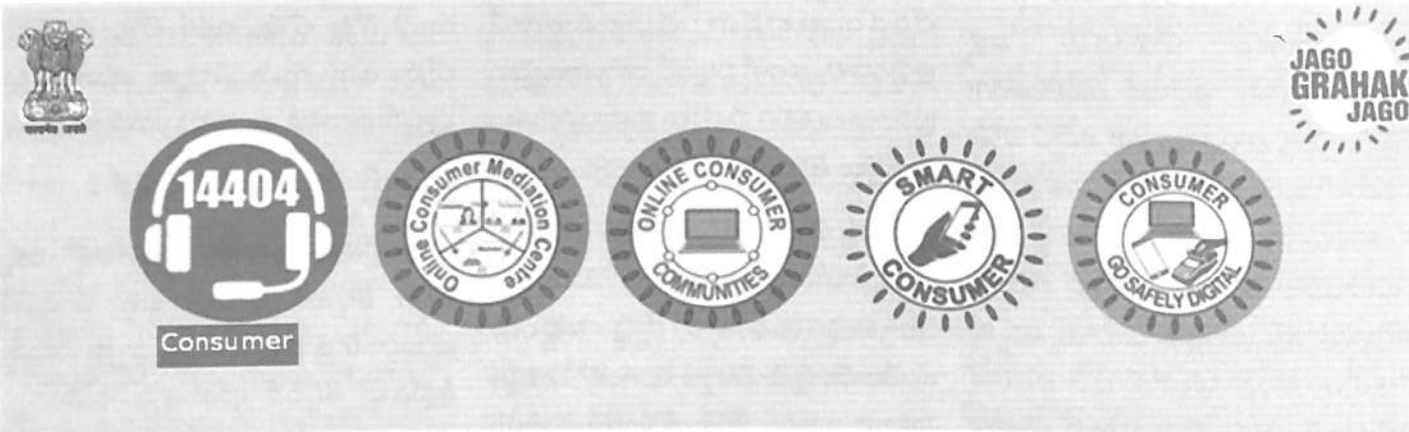
1. భారతదేశంలో మురికివాడలు - వాస్తవాలు, అపోహలు - అనిరుధ్ కృష్ణ 5	8. సహజ అటవీ విస్తరణ - యదాద్రి నమూనా - డా. జి. చంద్రశేఖర రెడ్డి 38
2. అమృత్ పథకం ద్వారా మౌలిక సౌకర్యాలు - దుర్గాశంకర్ మిశ్రా 11	9. వంట మొదళ్లను కాల్చడం వల్ల కాలుష్యం - ఎస్.ఎస్. ఛిన 41
3. వలస సౌలభ్య పట్టణ ప్రణాళిక - అమిత భిదే 16	10. పట్టణ గృహ నిర్మాణం-స్థానిక సంస్థల భాగస్వామ్యం - జీడిగుంట నాగేశ్వర రావు 43
4. వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం, 2019 - ఒక కొత్త ఆయుధం - శీతల్ కపూర్ 20	11. వినియోగదారుల భద్రతకు మరింత రక్షణ - దూదేకుల పుల్లయ్య 46
5. పట్టణీకరణ, అసంఘటితరంగం - అరూప్ మిత్ర 25	12. పట్టణాభివృద్ధి - సమస్యలు - పరిష్కార మార్గాలు - సముద్రాల వంశీకృష్ణ 51
6. విజ్ఞాన విపంచి 33	13. మన్ కీ బాత్ మనసులో మాట..... 57
7. దర్పణం 36	

పేజీల సంఖ్య : 60

Sales Emporia : New Delhi: Sookna Bhawan, CGO Complex, Lodhi Road; New Delhi-110003 (Phone No: 011-24365610). Delhi: Hall No. 196; Old Secretariat; Delhi-110 054(Phone: 01123890205). Navi Mumbai: 201, B Wing, 07th Floor, Kendriya Sadan, Belapur-400 614 (Phone: 022-27570686). Kolkatta: 8, Esplanade East-700 069 (Phone: 033-22486696). Chennai: 'A' Wing, Rajaji Bhawan, Basant Nagar-600 090 (Phone: 04424917673). Thiruvananthapuram: Press Road; Near Govt.Press-695 001 (Phone: 0471-2330650). **Hyderabad: Room No. 204, Second Floor, CGO Towers, Kavadiguda-500 080 (Phone: 040-27535383).** Bengaluru: First Floor, 'F' Wing, Kendriya Sadan, Koramangala-560 034 (Phone: 080-25537244). Patna: Bihar State Co-operative Building, Asoka Rajpath-800 004 (Phone:0612-2675823). Lucknow: Hall No.1, Second Floor, Kendriya Bhawan, Sector-H, Aligunj-226 024 (Phone: 0522-2325455). Ahmadabad: Ambica Complex, First Floor, Above UCO Bank, Paldi-380 007 (Phone: 079-26588669). Guwahati; House No. 4, Pension Para Road-781 003 (Phone: 030-2665090).

వినియోగదారుల భద్రతకు మరింత రక్షణ

- దూదేకుల పుల్లయ్య e-mail : pullaiahapril20@gmail.com

కేంద్ర ప్రభుత్వం వినియోగదారుల భద్రత కోసం అనేక సంస్కరణలు దఫా దఫాలు తీసుకువస్తూ ప్రమాదకరం వస్తువుల నుంచి, సేవల నుంచి రక్షించుకునే హక్కును కేంద్ర ప్రభుత్వం నూతన “వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం-2019” కల్పించింది. ఈ చట్టం ప్రకారం వినియోగదారుల హక్కుల పరిరక్షణ, వాటి మెరుగుకు తగిన సూచనలు, సలహాలు చేయడానికి ప్రభుత్వం వివిధ స్థాయిలలో వినియోగదారుల పరిరక్షణ మండళ్లను ఏర్పాటు చేస్తున్నది. వినియోగదారుల హక్కులను కాపాడడానికి అనైతిక వ్యాపారాలను, తప్పుదారి పట్టించే ఆకర్షణీయమైన ప్రకటనలను అరికట్టడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ చట్టం క్రింద రక్షణ అధికారిని ఏర్పాటు చేయనున్నది.

ఆధునిక భారతదేశంలో వినియోగదారులకు భద్రత 1986లో చేసిన ఒక చట్టంతో మొదలైంది. వస్తు/సేవల ఆర్థిక లావాదేవీలలో జిల్లా, రాష్ట్ర, కేంద్రస్థాయి న్యాయస్థానాలు ఈ చట్టంతోనే అమలులోకి వచ్చాయి. క్రమ క్రమంగా వినియోగదారుల చట్టం 1986 నుంచి కేంద్ర ప్రభుత్వం వినియోగదారుల భద్రత కోసం అనేక సంస్కరణలు దఫా దఫాలు తీసుకువస్తూ ప్రమాదకరం వస్తువుల నుంచి, సేవల నుంచి రక్షించుకునే హక్కును కేంద్ర ప్రభుత్వం నూతన “వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం-2019” కల్పించింది. ఈ నూతన చట్టంలో ఎనిమిది అధ్యాయాలు, 107 సెక్షన్లు

ఉన్నాయి. అనైతిక వ్యాపారాలు, ఉత్పత్తులు, సేవలు, ప్రకటనలను నిషేధించి వినియోగదారుడికి అండగా ఉండటానికి కేంద్ర ప్రభుత్వ భరోసాతో ఈ చట్టాన్ని ఆగస్టు 9వ 2019 తేదీన నోటిఫై చేశారు, తదుపరి ఆగస్టు 10, 2019 నాడు రాష్ట్రపతి ఆమోద ముద్ర వేయడంవల్ల ఈ నూతన వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం 2019 వినియోగదారులకు భద్రత కల్పించడంలో ముందడుగు అయింది. ఈ చట్టంలో అత్యంత ముఖ్యమైన అంశం ఏమంటే వస్తుసేవల బాధ్యత, నాణ్యతలేని వస్తువుల/సేవ లోపాల వల్ల హాని కలిగితే వాటిని ఉత్పత్తి చేసిన సంస్థ, సరఫరా చేసిన

వ్యక్తి లేదా అమ్మకందార్ల నుంచి నష్టపరిహారం పొందడం. ప్రస్తుతం ఉన్న వినియోగదారుల ఘోరాలు ఇకపై కమిషన్లుగా పనిచేయ నున్నాయి.

వినియోగదారులు అనగా, వ్యక్తిగత ఉపయోగం కోసం వస్తువులు మరియు సేవలను కొనుగోలు చేసే వ్యక్తి. దీని ప్రకారం మనమందరం ఏదో ఒకరంగా వినియోగదారులమే సేవలు కూడా దీని పరిధిలోకి వస్తాయి. సేవలు కొనుగోలు చేసిన, సేవల నాణ్యత లోపించిన వాటి వల్ల వినియోగదారులకు నష్టం వాటిల్లిన పరిహారం కోరడానికి ఈ చట్టం వీలు కల్పిస్తుంది. ప్రధానంగా

ప్రమాదకర వస్తువుల నుంచి, సేవల నుంచి తనను రక్షించుకునే హక్కును “వినియోగదారుల రక్షణ చట్టం 2019” కల్పించింది.

వినియోగదారులు తామంతా తాము సరి చూసుకునేందుకు ప్రభుత్వం ఐఎస్ఐ, హాల్ మార్క్, సిల్క్ మార్క్ వంటి ప్రమాణాలు ఎన్నింటినో ప్రజలకు అందుబాటులోకి తీసుకువచ్చింది. అంతేకాకుండా నేరుగా నగదు లావాదేవీలు అయితే మోసాలకు ఆస్కారం ఉంటుందని ప్రత్యక్ష నగదు బదిలీ, నగదు రహిత లావాదేవీలు, వంటి ఎన్నో ఆర్థిక కార్యక్రమాలను అమలు చేసింది.

వ్యాపార/సేవా సంస్థలు తాము ఉత్పత్తి చేసిన ప్యాకెట్లపై ఉత్పత్తి పేరు, పరిమాణం, తయారీ సమయం, గరిష్ట ధర, తదితర విషయాలను ముద్రించడం లేదు. అలాగే నిత్యవసర వస్తువులు, బంగారు ఆభరణాలు, ఇతర వ్యాపార విక్రయ దుకాణాలలో తనిఖీ చేయని తునిక యంత్రాలను వినియోగిస్తూ వినియోగదారుని అత్యధికంగా మోసం చేస్తున్నారు. సమస్య ఎదురైతే వినియోగదారుడు ఎవరిని సంప్రదించాలి, ఎవరికి ఫిర్యాదు చేయాలనే అంశాలను తెలియ జేయడం లేదు. **వినియోగదారుల భద్రత కోసం రాష్ట్ర ప్రభుత్వం తునికలు, కొలతలకు సంబంధించిన సమస్యలు ఎదురైతే ఫోన్ నెంబర్ 9885821643 కానీ, email : clm-ap@nic.in కు వినియోగదారులు సమాచారం అందించవచ్చు. దీనితోపాటుగా ఒక వేళ వినియోగదారులు మోసపోతే ఎవరిని ఎక్కడ న్యాయం కోసం ఆశ్రయించడం కూడా వినియోగదారునికి తెలిసేలా కేంద్ర ప్రభుత్వం తగిన అవగాహన కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేస్తుంది. వినియోగదారులకు నాణ్యమైన సేవలు ఉత్పత్తులను అందించేందుకు**

“Bureau of Indian Standards” ఎంతగానో కృషి చేస్తుంది. అయితే వినియోగదారుల రక్షణ అనేది కేవలం ప్రభుత్వం బాధ్యత మాత్రమే కాదు, వినియోగదారులు కూడా మోసపోకుండా స్వయంగానే సరైన అవగాహన కలిగి ఉండాలి. **వినియోగదారులకు హక్కులపై అవగాహన :**

ప్రతి వినియోగదారుడు తన హక్కులపై సంపూర్ణ అవగాహన కలిగివుంటే వినియోగదారుడే రారాజు. ఈ చట్టం ప్రకారం వినియోగదారుల హక్కుల పరిరక్షణ, వాటి మెరుగుకు తగిన సూచనలు, సలహాలు చేయడానికి ప్రభుత్వం వివిధ స్థాయిలలో వినియోగదారుల పరిరక్షణ మండళ్లను ఏర్పాటు చేస్తున్నది. కేంద్ర వినియోగదారుల వ్యవహారాల మంత్రి అధ్యక్షతన, రాష్ట్ర వినియోగదారుల వ్యవహారాల మంత్రి అధ్యక్షతన, జిల్లా పాలనాధికారి అధ్యక్షతన వినియోగదారుల రక్షణ మండళ్లను ఏర్పాటు చేస్తారు. వినియోగదారుల హక్కులను పరిరక్షించి, వాటిపై ప్రజల్లో ముఖ్యముగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అక్షర జ్ఞానం లేనివారికి కూడా హక్కులపై విస్తృత అవగాహన పెంపొందించి, ఎప్పటికప్పుడు అవసరమైన సూచనలు, సలహాలు ఇవ్వడం, తగిన చర్యలు చేపట్టడానికి చెప్పడం వీరి ప్రధాన ఉద్దేశం. ఈ చట్టం వ్యాపార ప్రకటనలు, కల్తీలు, మోసాల నుంచి వినియోగదారులను రక్షించి వారి హక్కులను కాపాడడానికి ఉపయోగ పడుతుంది.

రక్షణ అధికారిని ఏర్పాటు :

వినియోగదారుల హక్కులను కాపాడడానికి అనైతిక వ్యాపారాలను, తప్పుదారి పట్టించే ఆకర్షణీయమైన ప్రకటనలను

అరికట్టడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ చట్టం క్రింద రక్షణ అధికారిని ఏర్పాటు చేయనున్నది. దీనికి చీఫ్ కమిషనర్ నేతృత్వం వహిస్తారు, అంతేకాక మరికొందరు కమిషనర్లు ఉంటారు. ఈ అధికారి ఆధ్వర్యంలో “దర్యాప్తు సంస్థ” ఏర్పాటు అవుతుంది. ఈ దర్యాప్తు సంస్థలో రంగంలో అనుభవం ఉన్న డైరెక్టర్లు, డైరెక్టర్ జనరల్, అదనపు డైరెక్టర్ జనరల్, జాయింట్ డైరెక్టర్, డిప్యూటీ డైరెక్టర్, ఆసిస్టెంట్ డైరెక్టర్లు నియమితులవుతారు. దర్యాప్తులో భాగంగా నిబంధనల ప్రకారం ఈ సంస్థకు సోదాలు, జప్తు చేసే అధికారం ఉంది. వాణిజ్య ప్రకటనలను సునిశితంగా పరిశీలిస్తుంది. అందులో మోసం, దగా వంటివి ఉన్నట్లుగా భావిస్తే సుమోటోగా కేసు నమోదు చేసుకుని దర్యాప్తు చేస్తుంది. వినియోగదారుల హక్కులకు భంగం వాటిల్లినట్లు తేలితే అలాంటి నర్టీసులు, ఉత్పత్తులను నిలిపివేసే అధికారం ఈ అధికారికి ఉంది. ఏవైనా తప్పుడు ప్రకటనలు, అనైతిక వ్యాపారాలపై ఫిర్యాదులందితే వాటిని జిల్లా కలెక్టర్లకు పంపి నివేదిక కోరవచ్చు. వినియోగదారుల హక్కుల పరిరక్షణకు ఆయా మంత్రిత్వ శాఖలకు సిఫార్సులు చేయవచ్చు. వాణిజ్య ప్రకటనలు మోసపూరితం అని భావిస్తే వినియోగదారుడే కాకుండా ప్రతి సాధారణ పౌరుడు కూడా రక్షణ అధికారిని ఆశ్రయించవచ్చు. ప్రాథమిక ఆధారాలు ఉంటే దర్యాప్తు సంస్థకు అప్పగిస్తుంది.

ప్రత్యేక రక్షణ, జరిమానా, జైలు శిక్షలు:

అసత్య ప్రకటనలతో కల్తీ వస్తువులు, సేవలను అందించేవారికి ఈ చట్టం చక్కటి గుణపాఠం చెప్పేలా ఉంది. కేంద్ర అధికారి ద్వారా వినియోగదారులకు ప్రత్యేక రక్షణ లభిస్తుంది. సేవలో లోపం లేదా వస్తు ఉత్పత్తిలో లోపం వల్ల వినియోగదారులకు

బాధ్యత వహించాల్సిన అంశం కూడా పొందుపరిచారు. జిల్లా కమీషన్ల పరిధి రూ. 20 లక్షల నుంచి కోటి రూపాయలకు, రాష్ట్ర కమిషన్ రూ. కోటి రూపాయల నుంచి రూ.10 కోట్ల వరకు పెరిగినది. రక్షణ అధారిటీ జరిమానాలు, జైలు శిక్షలు దిగువ తెలిపింది.

- మోసపూరిత ప్రకటనలతో వినియోగదారులను తప్పుదోవ పట్టించే ప్రకటనలు జారీ చేసిన తయారీదారు, ప్రకటనలో ఉన్న వ్యక్తులకు రూ.10 లక్షల వరకు జరిమానా విధించే అధికారం అధారిటీకి ఉంది. అలాగే సెలబ్రటీలు మరేవాణిజ్య ప్రకటనల్లో పాల్గొనకుండా 1 సంవత్సరం నుంచి 3 సంవత్సరాల వరకు నిషేధం విధించవచ్చు.

- వినియోగదారుల ప్రయోజనాలకు విరుద్ధంగా వ్యవహరించే ఉత్పాదకులు, సర్వీస్ ప్రొవైడర్, అసత్య ప్రకటనలు జారీ చేసినవారికి రెండు సంవత్సరాలు జైలు శిక్ష రూ.10 లక్షల రూపాయల జరిమానా విధించవచ్చు. అదే తప్పు పునరావృతం చేస్తే 5 సంవత్సరాల వరకు జైలు శిక్ష, రూ.50 లక్షల రూపాయల వరకు జరిమానా విధిస్తుంది.

- తీవ్ర హాని కలిగిస్తే ఏడాది జైలు, రూ.3 లక్షల జరిమానా, మరీ తీవ్రమైతే 7 సంవత్సరాలు జైలు శిక్ష, రూ.5 లక్షల జరిమానా, ప్రాణహాని సంభవిస్తే 7 సంవత్సరాలు తగ్గకుండా జీవితఖైదు, రూ.10 లక్షల జరిమానా విధించవచ్చు.

- కల్తీలకు పాల్పడడం ద్వారా ఏదైనా హాని సంభవిస్తే ఆరు నెలలు జైలు శిక్ష, రూ.1 లక్ష జరిమానా విధిస్తుంది.

- అధారిటీ ఇచ్చిన ఆదేశాలను అమలుచేయని పక్షంలో ఆరు నెలల వరకు జైలు శిక్ష, రూ.20 లక్షల వరకు జరిమానా

లేదా రెండూ విధించవచ్చు.

మధ్యవర్తిత్వ కేంద్రాలు :

ఈ చట్టంలో అత్యంత ప్రముఖ పాత్ర వహించేది మధ్యవర్తిత్వ కేంద్రాలు. రాష్ట్ర కమిషన్తో పాటు ప్రతి జిల్లా కమిషన్లో మధ్యవర్తిత్వ కేంద్రాల ఏర్పాటుకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గుర్తింపు పొందిన మధ్యవర్తులును ఇక్కడ ప్యానల్ సభ్యులుగా నియమిస్తారు. ఈ మధ్యవర్తిత్వ కేంద్రం మూడు నెలలకోసారి కేంద్ర, జిల్లా కమీషన్, జాతీయ కమీషన్లకు తమ నివేదికను పంపిస్తారు. వినియోగదారుల నుంచి వచ్చిన ఫిర్యాదులు, కమిషన్ ముందుగా మధ్యవర్తిత్వం కేంద్రాల ద్వారా పరిష్కరించేలా వాటిని మీడియేషన్ సెంటర్లకు సిఫారసు చేయాలి. ఒకవేళ సమస్యలు మధ్యవర్తిత్వ కేంద్రాల్లో పరిష్కారం కాకపోతే తిరిగి వాటిని కమీషన్కు పంపించాలి.

వినియోగదారుల ఫోరంల స్థానంలో కమీషన్లు :

ప్రస్తుతం ఉన్న వినియోగదారుల ఫోరాలు ఇకపై కమిషన్లుగా పనిచేయ నున్నాయి. వినియోగదారుల హక్కులను కాపాడడానికి అనైతిక వ్యాపారాలను, వినియోగదారులను తప్పుదారి పట్టించే ఆకర్షణీయమైన ప్రకటనలు అరికట్టడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం వినియోగదారుల వివాదాల పరిష్కార ఫోరం పేరును “కమీషన్లుగా” మరియు వివాదాలు పరిధి పెంపుదల చేసింది. జిల్లా కమీషన్, రాష్ట్ర కమీషన్ మరియు జాతీయ కమీషన్లుగా ఏర్పాటు చేశారు.

- జిల్లా కమీషన్ వస్తుసేవల పరిధి గతంలో రూ. 20 లక్షలు మించకుండా ఉండేది, ప్రస్తుతం నూతన పరిధి రూ. 20 లక్షల నుంచి రూ.1 కోటి రూపాయలకు పెంచారు.

- రాష్ట్ర కమీషన్ స్థాయిలో వస్తుసేవల

పరిధి రూ.20 లక్షల నుంచి రూ.1 కోటి రూపాయల వరకు ఉండేది. ప్రస్తుతం నూతన పరిధి రూ.1 కోటి నుంచి రూ.10 కోట్ల రూపాయలకు పెంచారు.

- జాతీయ కమీషన్లో వస్తు సేవల పరిధి రూ.1 కోటి రూపాయల పైబడి ఉండేది. ప్రస్తుతం నూతన పరిధి రూ.10 కోట్లు పైబడి.

పై కమీషన్లు ఫిర్యాదుదారుల అభ్యర్థనను ఆమోదిస్తున్నది లేనిది 21 రోజులలో తెలియజేయాలి. ఫిర్యాదుదారులు జిల్లా కమీషన్ల తీర్పులపై రాష్ట్ర కమీషన్లో అప్పీలు చేయాలంటే చెల్లించవలసిన సొమ్ములో 50 శాతం డిపాజిట్ లేదంటే రూ.25,000 రూపాయలు ఏదీ తక్కువ అయితే దాన్ని చెల్లించాలి, రాష్ట్ర కమీషన్ తీర్పుపై జాతీయ కమీషన్లో అప్పీలు చేయాలంటే 50% లేదంటే రూ.35,000 చెల్లించాలి. తన తీర్పులను పునఃసమీక్షించే అధికారం రాష్ట్ర కమీషన్లకు ఉంది. నూతన చట్టం అప్పీలుకు గతంలో 30 రోజులు గడువును ప్రస్తుతం నూతన చట్టం ప్రకారం 45 రోజులకు పొడిగించింది.

ఇ- కామర్స్- కేంద్ర ప్రభుత్వం భద్రత:

వివిధ రకాల వస్తు ఉత్పత్తులు, సేవల కొనుగోళ్లు, వివిధ బిల్లుల చెల్లింపులు, సినిమా మొదలు బస్సు, రైలు, విమాన టిక్కెట్లు బుకింగ్ వరకు అన్నీ ఆన్ లైన్ లావాదేవీల ద్వారా ప్రస్తుతం జరుగుతున్నాయి. స్మార్ట్ ఫోన్ల వినియోగం పెరుగుతున్న కొద్దీ వినియోగదారుని మోసం చేసి సొమ్ము కాజేసే కరుడుగట్టిన మోసగాళ్లెందరో రాటుతేలు తున్నారు. ఇందుకు మన భారతదేశం ‘డిజిటల్ లావాదేవీలకు’ కు భరోసా కల్పిస్తూ రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా (RBI) “అంబుడ్స్ మన్” వ్యవస్థకు శ్రీకారం చుట్టింది. ఆన్లైన్

లావాదేవీలు జరిగినప్పుడు వినియోగదారునికి ఇలాంటి ఇబ్బంది కలిగిన సమస్య వీలైనంత వేగంగా పరిష్కరించేందుకు వ్యవస్థ సహకరిస్తుంది. బ్యాంకులతో పాటు బ్యాంకేతర సంస్థల ద్వారా జరిపే డిజిటల్ లావాదేవీలకు కూడా ఇది వర్తిస్తుంది. ఈ వ్యవస్థను జనవరి 30, 2019 నుంచి రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా అమల్లోకి తీసుకొచ్చింది. వినియోగదారుల భద్రత కోసం “యాక్సెస్ కంట్రోల్ వ్యవస్థల పరిరక్షణ”, భద్రతాపరమైన విధి నిషేధాలు ఆవశ్యకతను రిజర్వ్ బ్యాంక్ గుర్తించి వాటి మీద తగిన సంస్కరణలు తీసుకువచ్చింది. అనగా వస్తూ/సేవలకు చెల్లింపుల అన్నీ రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా మార్గదర్శకాలకు లోబడే జరగాలి. అలాగే కేంద్ర ప్రభుత్వం ఇటీవల ఇ-కామర్స్పై ముసాయిదాను ప్రవేశపెట్టింది.

వినియోగదారుల ప్రయోజనాల పరిరక్షణ కోసం ఇ-కామర్స్ ముసాయిదా నిబంధనలను ఇటీవలే ప్రభుత్వం విడుదల చేసింది. వినియోగదారుల భద్రత చట్టం నిబంధనల రూపకల్పనకు కార్పొరేట్ వ్యవహారాల మంత్రిత్వశాఖ నిర్ణయం తీసుకుంది. ఇవి అమల్లోకి వచ్చాక సంస్థలన్నీ తప్పనిసరిగా పాటించవలసిందేనని కేంద్ర ప్రభుత్వం తెలియజేసింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం వినియోగదారుల భద్రతకోసం నిబంధనల వివరాలు ఈ విధంగా ఉన్నాయి.

- దేశంలో ఆన్లైన్ ద్వారా క్రయ విక్రయాలు నిర్వహించాలనుకున్న ప్రతి ఉత్పత్తి/సేవ సంస్థలు నోటిఫికేషన్ విడుదలైన 90 రోజులలోపు భారతీయ చట్టాలకు లోబడి తమ పేర్లను నమోదు చేసుకోవాలి.

- వ్యాపార/సేవ సంస్థల వ్యవస్థాపకులు గత ఐదు సంవత్సరాలలో క్రిమినల్ కేసుల్లో శిక్షకు

గురై ఉండకూడదు.

- వస్తూ/సేవలకు చెల్లింపులు అన్ని “రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా” మార్గదర్శకాలకు లోబడి ఉండాలి.

- అమ్మకపుదారుల పూర్తి వివరాలు, వ్యాపార గుర్తింపు, న్యాయవరమైన పేరు, ప్రధాన కార్యాలయం చిరునామా, వెబ్సైట్ పేరు, ఇ-మెయిల్ అడ్రస్, సంప్రదించవలసిన ఫోన్ నెంబర్లు, వారు అమ్మే వస్తువుల వివరాలు, ధరలు, వారిని వినియోగదారులు ఏ మార్గంలో సంప్రదించాలని వివరాలను వెబ్సైట్లో పొందుపర్చాలి.

- వినియోగదారులకు వస్తువులు క్రయ విక్రయాలు చేసినప్పుడు వస్తువులలో లోపాల వల్ల ఆ వస్తువులు వాపస్ ఇచ్చినప్పుడు, గరిష్టంగా 14 రోజుల్లో తిరిగి చెల్లింపులు చేయాలి.

ఇ-కామర్స్ సంస్థ బాధ్యతలు :

- ప్రకటనలు ప్రత్యక్షంగా కాని, పరోక్షంగా కాని వినియోగదారునికి వస్తూ/సేవల ధరలను ప్రభావితం చేయకూడదు. వినియోగదారుల నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేసేలా తప్పుడు వద్దతులు, మోసపూరిత విధానాలు పాటించరాదు .

- అమ్మకపుదారులే వినియోగదారులుగా తెలియజేస్తూ, వస్తూ/సేవల గురించి రివ్యూ లలో గొప్పగా ప్రచారం చేయకూడదు.

- వినియోగదారుల ఫిర్యాదుల పరిష్కార వ్యవస్థకు సంబంధించిన అన్ని విధివిధానాలను స్పష్టంగా తమ వెబ్సైట్లో ప్రదర్శించాలి. అనగా వస్తు సేవలను వాపసు ఇవ్వడం, డబ్బు తిరిగి పొందడం (రిఫండ్), వస్తువులు మార్చుకోవడం, వారంటీ, గ్యారెంటీ, డెలివరీ, సరఫరా, డబ్బులు చెల్లించవలసిన విధానం మొదలైన వాటిపై వినియోగదారునికి

తమ వెబ్సైట్ నందు తెలియపరచాలి.

- వినియోగదారునికి కేటాయించిన సమయం కన్నా వస్తువులను ఆలస్యంగా అందించినా, నకిలీ వస్తువులు పంపినా, ప్రకటనల్లో చూపిన విధంగా లేకపోయినా, నాణ్యత లోపించిన ఇ-కామర్స్ సంస్థలు వాటిని వాపస్ తీసుకోవాలి.

- వినియోగదారులకు పంపిన వస్తువులలో నకిలీ వస్తువులు ఉన్నట్లుగా వినియోగదారులు గుర్తించి, ఫిర్యాదు చేసినా, ఇ-కామర్స్ నిర్వాహకులే గుర్తించిన వెంటనే ఆ విషయాన్ని అమ్మకందారులకు తెలియజేయాలి. వస్తువులు నకిలీవి కావు అని అమ్మకపుదారుడు సాక్షాధారాలు సమర్పించలేకపోతే వెంటనే సదరు వస్తువులకు ఇ-కామర్స్ వేదిక నుంచి తొలగించాలి. ఆ విషయాన్ని వినియోగదారులకు స్పష్టంగా తెలియచేయవలసిన బాధ్యత యాజమాన్యానికి ఉన్నది.

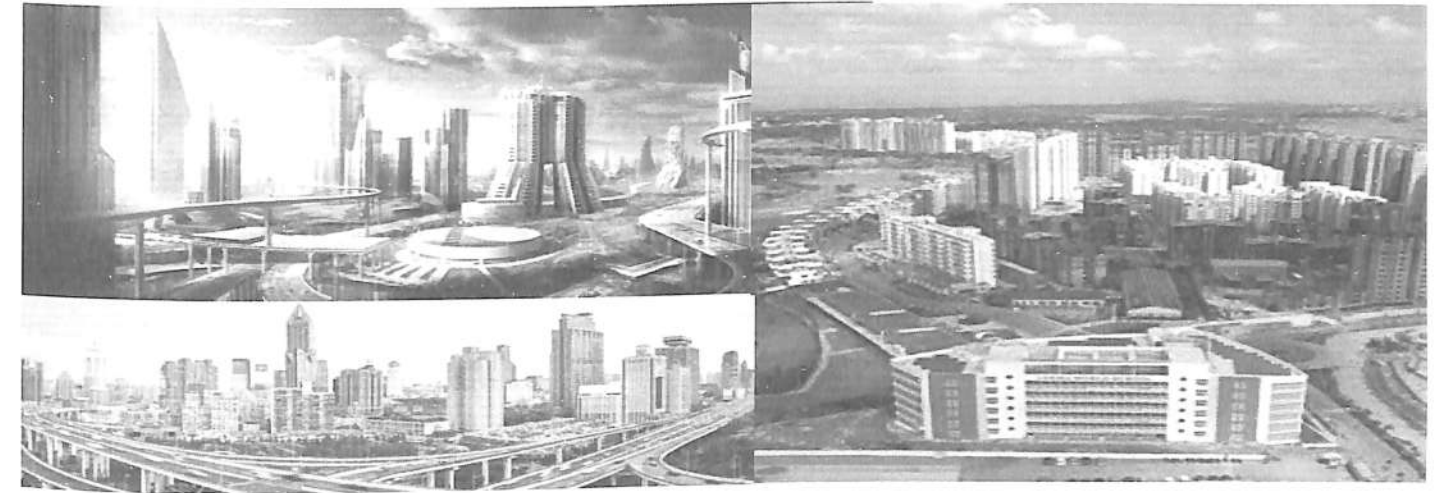
- వినియోగదారులకు చెల్లింపు విధానాలు అన్నింటినీ అందుబాటులో ఉంచాలి. చెల్లింపులకు భద్రతా ప్రమాణాలు, దానికి లోబడి చెల్లింపులను రద్దు చేసుకునే విధానాలు, చెల్లింపులు, రద్దులపై అదనపు రుసుముల వివరాలు అన్ని స్పష్టంగా తెలియజేయాల్సిన బాధ్యత ఇ-కామర్స్ సంస్థలకు ఉన్నది.

- వినియోగదారులకు ఆయా వస్తు సేవల వల్ల ఎదురయ్యే ఆరోగ్యం పరమైన, భద్రతపరమైన అంశాలను అందుబాటులో ఉంచాలి.

- ఆదాయపు పన్ను సవరణ చట్టం 2008 లోని నిబంధనలకు లోబడి వినియోగదారుల వ్యక్తిగత ఖాతా వివరాలను గోప్యతను కాపాడాలి. వినియోగదారుల వివరాల సేకరణ, వినియోగం మొదలైనవన్నీ కూడా చట్ట ప్రకారం లోబడి ఉండాలి.

పట్టణాభివృద్ధి - సమస్యలు - పరిష్కార మార్గాలు

- సముద్రాల వంశీకృష్ణ e-mail : vamshikrishnaalphahunsa@gmail.com

ప్రపంచ వ్యాప్తంగా పెరిగిపోతున్న నగరీకరణ సవాళ్ళనే కాక అవకాశాలను కూడా అందిస్తున్నది. భారతదేశంలోని అనేక నగరాలు నేడు ఆర్థిక ప్రగతికి రథ చక్రాలుగా నిలుస్తున్నాయి. మన నగరాలు భిన్నత్వంలో ఏకత్వానికి చిహ్నాలుగా నిలుస్తున్నాయి. ప్రభుత్వాల అభివృద్ధి విధానాల వికేంద్రీకరణ సరిగా జరగకపోవడంతో అభివృద్ధి అంతా పెద్ద పట్టణాల చుట్టు కేంద్రీకృతమైంది. తత్ఫలితంగా నగరాలకు వలసలు పోతెత్తు తున్నాయి. వెల్లువెత్తుతున్న వలసల అవసరాలను ఇటు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, అటు పట్టణ ప్రాంత స్థానిక సంస్థలు అభివృద్ధి విధానాల రూపకల్పనలో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సి ఉంది. అలా చేయడం ద్వారా నగరాలను ఆర్థిక ప్రగతిలో దూసుకుపోయేలా చేయవచ్చు.

ప్రపంచ వ్యాప్తంగా పెరిగిపోతున్న నగరీకరణ సవాళ్ళనే కాక అవకాశాలను కూడా అందిస్తున్నది. భారతదేశంలోని అనేక నగరాలు నేడు ఆర్థిక ప్రగతికి రథ చక్రాలుగా నిలుస్తున్నాయి. మనుషుల మధ్య కుల, మత, ప్రాంత భేదాలను పక్కకు నెట్టి మన నగరాలు భిన్నత్వంలో ఏకత్వానికి చిహ్నాలుగా నిలుస్తున్నాయి. ఉపాధి అవకాశాలు, విద్య, వైద్యం వంటివి వారిని నగరాలకు ఆకర్షించే కారణాలైతే దానివైపుగా నెట్టబడే కారణాలు గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఉన్నాయి. గ్రామీణ భారతంలో ఒక వైపు వ్యవసాయ సంక్షోభం మరోవైపు తరిగిపోతున్న ఉపాధి అవకాశాలు, స్వయం ఉపాధిలో ఉన్న చిక్కులు ఆ దిశగా ప్రజానీకాన్ని నగరాల వైపు నడిపిస్తున్నాయి.

ప్రభుత్వాల అభివృద్ధి విధానాల వికేంద్రీకరణ సరిగా జరగకపోవడంతో అభివృద్ధి అంతా పెద్ద పట్టణాల చుట్టు కేంద్రీకృతమైంది. తత్ఫలితంగా నగరాలకు వలసలు పోతెత్తు తున్నాయి. సామర్థ్యానికి మించి పెరిగిపోతున్న వలసల కారణంగా నేడు నగరాల్లో మురికి వాడలు ఎక్కడిక్కడ పెరిగిపోతున్నాయి. నేడు భారతదేశ పట్టణ ప్రజానీకానికి స్పృహ వసతులు లేక అనేక సమస్యలు ఎదుర్కొంటున్నారు. ముఖ్యంగా పెరిగిపోతున్న యువ జనాభా తమ జీవిత ఆశయాలను సాకారం చేసుకోవడానికి పెద్ద పట్టణాలవైపు చూస్తుండడంతో యుద్ధ ప్రాతిపదికన ప్రభుత్వాలు దూరదృష్టితో వ్యవహరించాల్సి ఉంది. వెల్లువెత్తుతున్న

వలసల అవసరాలను ఇటు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, అటు పట్టణ ప్రాంత స్థానిక సంస్థలు అభివృద్ధి విధానాల రూపకల్పనలో పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సి ఉంది. అలా చేయడం ద్వారా నగరాలను ఆర్థిక ప్రగతిలో దూసుకుపోయేలా చేయవచ్చు.

భారతదేశ ఆర్థికాభివృద్ధిలో నేడు అత్యధికభాగం నగరాలు, మహానగరాల నుండి వస్తున్నా కనీస సౌకర్యాల లేమితో కొట్టు మిట్టాడుతున్నాయి. ఆర్థిక అసమానతలు గ్రామాల్లో కంటే ప్రస్తుతం పట్టణాల్లో కొట్టాచ్చి నట్లు కనపడటం దేశ ప్రగతికి ఏమాత్రం మంచిదికాదు. నేడు మహానగరాలనే కాక నగర పంచాయితీలు, మున్సిపాలిటీలు,

అమ్మకపు దారుల బాధ్యతలు :

- అమ్మకపుదారులు ఇ-కామర్స్ సంస్థతో ముందుగా లిఖితపూర్వక ఒప్పందం చేసుకోవాలి.
 - వస్తువుకు గ్యారెంటీ, వారంటీ నిబంధన తప్పక అమలు చేయాలి.
 - వినియోగదారుడుకి వస్తుమార్పిడి, వస్తు వావన్, డబ్బు తిరిగి చెల్లించునకు సంబంధించిన విషయాలలో పూర్తి స్పష్టంగా తన నివేదికలో ఆ భారాన్ని ఎవరు భరించ వలసి ఉంటుందో స్పష్టంగా తెలియజేయాలి.
 - వస్తువుల MRP ధర, డెలివరీ ఛార్జీలు మరియు పన్నులను విడివిడిగా వినియోగ దారునికి అర్థమయ్యే విధంగా తెలియజేయాలి.
 - లీగల్ మెట్రాలజీ చట్టం-2017కు అనుగుణంగా వస్తువుల ప్యాకేజీకి ముందు వస్తువు యొక్క పరిమాణం చూపాలి.
- ఫిర్యాదుల పరిష్కార వేదిక :**
- ఫిర్యాదుల కోసం సంప్రదించవలసిన అధికారి పేరు, అతని ఫోన్ నెంబర్, ఇమెయిల్ వివరాలు వెబ్ సైట్లో ఉండాలి. ఫిర్యాదులను నెలరోజులలోపు పరిష్కరించాలి.
 - ఫోన్, ఇ-మెయిల్, వెబ్ సైట్ ద్వారా ఫిర్యాదు చేసే వెసులుబాటు కల్పించాలి. ప్రతి ఫిర్యాదుకు ఒక నెంబర్ ఇచ్చి, పరిష్కారం ఏ స్థితిలో ఉన్నది తెలుసుకునే వెసులుబాటు కల్పించాలి.
 - ఫిర్యాదుల పరిష్కార ప్రక్రియను “నేషనల్ కన్యూమర్ హెల్ప్ లైన్”తో అనుసంధానం చేసే వ్యవస్థ నెలకొల్పాలి.

ముగింపు :
1986 నాటి వినియోగదారుల హక్కుల చట్టాన్ని, ప్రస్తుత అవసరాలకు అనుగుణంగా మారుస్తున్న, వస్తున్న మార్పులను గమనిస్తూ వినియోగదారుని భద్రత కోసం నూతన బిల్లు

“వినియోగదారుల పరిరక్షణ బిల్లు 2019”

అమోదించడం జరిగింది. ఈ బిల్లులో వినియోగదారుల హక్కులు మరింత పటిష్టం కానున్నాయి. గతంలో వినియోగదారులకు నకిలీ, నాసిరకం ఉత్పాదనలే కాదు, కల్తీ ఆహార పదార్థాలు నాణ్యత లేని వైద్యసేవలు, జనజీవన ప్రమాణాలకు తూట్లు పొడుస్తుండటం చూస్తున్నాం. వైద్య విధానంలో రోగులు వినియోగదారులు అంటూ సుప్రీంకోర్టు తీర్పు ఇచ్చిన, వైద్యులపై వచ్చే ఫిర్యాదుల విచారణకు ఆయా అంశాల పరిజ్ఞానం గలవారితో పరిపుష్టికరించని కారణంగా బాధితులకు న్యాయం జరుగలేదు. అమెరికా వంటి దేశాల్లో వస్తువు ఉత్పత్తుల నాణ్యతను ధ్రువీకరించ దానికి ప్రత్యేక ప్రయోగశాలలు పెడుతున్నారు. అలాగే ఆన్లైన్లో ఆర్డర్ ఇచ్చిన వస్తువు రాలేదని, వచ్చిన నాణ్యత లేని వస్తువులు, మరలా తిరిగి పంపుదామంటే తీసుకోవడం లేదు, సదరు వ్యాపారిపై కేసు పెడతామంటే, ఆ ప్రాంతానికి వెళ్లేందుకు వినియోగదారునికి ఎక్కువ ఖర్చు అవుతూ ఉండే, కానీ ప్రస్తుత నూతన చట్టం ప్రకారం వ్యాపారులు ఏ ప్రాంతం వారైనా వినియోగదారులు ఎక్కడికి వెళ్లవలసిన పనిలేదు. ఎలక్ట్రానిక్ పద్ధతిలోనే ఫిర్యాదు పంపవచ్చు. లేదా తాము నివాసం ఉండే ప్రాంతంలోని వినియోగదారుల కోర్టులోనే ఫిర్యాదు చేయొచ్చు. వీడియో కాన్ఫరెన్స్ స్థితిలో విచారణకు హాజరు కావచ్చు. ఈ విధంగా వినియోగదారుల వివాదాల విచారణ ప్రక్రియను వేగవంతం సులభతరంగా పరిష్కారం చేస్తుంది మన నూతన “వినియోగదారుల పరిరక్షణ చట్టం 2019”. అమెరికా ట్రేడ్ కమీషన్ తరహాలో దీనిని రూపొందించారు. తూనికలు కొలతల శాఖ అధికారుల, ఔషధ పర్యవేక్షణ అధికారులు

నక్రమంగా వినియోగదారుల యొక్క ఫిర్యాదులు ఆమోదిస్తే వినియోగదారులకు అన్ని విధాల శక్తివంతం చేస్తే భద్రత కలుగుతుంది.

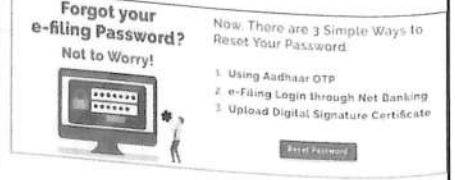
(రచయిత : వాణిజ్య శాస్త్ర అధ్యాపకుడు, నలంద మహిళా డిగ్రీ కళాశాల, నంద్యాల, కర్నూలు జిల్లా)

మనం వాడే మందులు అసలైనవా, నకిలీవా తెలిసేది ఎలా? :

ప్రతి మందు లేబెల్ పైన 09 అంకెల యూనిక్ ఐడి ఒకటి ఉంటుంది. ఈ ఐడి నెంబరును 9901099010 కు మెసేజ్ చేసినట్లయితే, పది సెకండ్లలో మనకు ఒక జవాబు వస్తుంది. ఈ జవాబులో ఇచ్చిన బ్యాచ్ నెంబరు, మందును తయారు చేసిన కంపనీ పేరు సరిపోతే, మందు అసలైనదని అర్థం. సరిపోకపోతే, మీరు మరలా ఈ మెసేజ్ని పంపితే, దానిని ఫిర్యాదుగా నమోదు చేసుకుంటారు.

అదాయపు పన్ను దాఖలుకు ఆధార్:

అదాయపు పన్ను రిటర్న్ దాఖలుకు ఇకపై పాన్ నెంబర్ లేనివారు ఆధార్ నెంబర్ను జోడించవచ్చు. ఈ మేరకు కేంద్ర ప్రత్యక్ష పన్నుల బోర్డు 95/2019 నోటిఫికేషన్ను జారీచేసింది.